

Tarr., 763) i es delimita l'alou «usque Montesciani et in terminum Cannarium» [Alcanar]; el 1171 l'alou és situat prop d'Emposta i Ratera (BABL II, 269); St. Cugat féu tractes o transaccions al lloc, anomenant-lo *Arabitha* en doc. de 1234 (Cart. St. Cugat III, 433), encara (com en el doc. de 1097) amb l'aglutinació de l'article àr. *al-/ar-*.

Finalment, en l'any 1251 l'abat de St. Cugat expedí una formal carta de població a favor de 4 habitants, perquè poblin i edificuin «infra terminos castri nostri de Rabita in loco ubi dicunt Punta»: tres d'ells són «de Punta» (R. Gilibert de P.) i dos d'un el qualificatiu de «textor de Punta» (Font Rius, l. c., § 93; Cart. St. Cugat III, 501): doncs, aquesta Punta pot ser una de la costa entre els Alfacs i el Montsià, possiblement idèntica a aquell racó del Cascall anomenat l'a. 1097; però es veu que mentrestant ja s'hi havia anat fent població cristiana, la d'aquests tres «de Punta», i tan descabdellada que s'hi guanyaven la vida dos teixidors (potser manufacturant xarxes de pesca-dor i de mariner).

En els segles següents va creixent i el 1335 hi havia una «torre ---» i s'hi havia fet un «monestir de Santa Maria de la Ràpita» al costat de la torre (Llibre dels Priv. d'Ulldecona, p. 139, copiat S. XVI).

2) Llogaret 5 k. a l'E. de Balaguer, agre. al mun. de Vallfogona (GGC, p. 431). Pron.: *la ràpitè*, 1920, si bé Casac., en lloc d'això, va oir a La Sentiu la ràpidè en pobles més allunyats (Algerri i Torrelameu).

MENC. ANT. Quan encara no era amo de Balaguer, Ermengol Comte d'Urgell, que havia pres aquesta posició, hi dona al monestir de Gualter «ad ipsam Rapitam qui est in te. Balagari quam ego Ermengaudus cepi, almunias duas quas --- nos vocamus 'turres' --- afr. Or. in *bassa de ipsa Rapita* --- Mer. in ipsum murum de *La Zaida* --- Occid. in flumen *Sicoris*» (Ileg. Arx. Sols.); 1313: *La Rapita* (BABL XII, 380); 1359: id. (CoDoACA XII, 26).

3) Poblament de cases escampades en el Penedès, agre. al mun. de Sta. Margarida, amb església sufragània de la d'Els Monjos.

4) *Masos de La Ràpita*, Cp. Tarr., prop d'Albiol (Iglésies-Sant., *Guies* I, 130).

Singles partides rústiques en els llocs següents: 5) 45 Porrera, del Priorat (XII, 108.20); i més en el P. Val.: 6) Extensa estenen-se pels te. d'Artana i Alcúdia de Beo (XXIX, 161.3, 171.21); 7) Cullera (XXXI, 24.5); 8) Casa, Barranc i Tossalet, te. Benissa (XXIV, 90.18).

N'hi hagué d'altres en el P. Val., avui potser del 50 tot oblidats. 9) A la ciutat o l'Horta de València, segons el *Rept.*: barri (vicus) de *Rapida* (Bof., 224, 537, 621) i mesquita de la *Rapita minor* (Bof., 203). 10) En terme de Gandia, a. 1267-8: «el lugar llamado Ràpita, junto al estanque» (Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA*, 55 n.º 744).

Potser no és casual la circumstància que tant aquest indret com (1), (7), (6), (8) i potser tots, poc o molt, són paratges arriats a una aigua de mar o de riu o estany, o a muntanyes considerables: bons llocs per a 60

un reducte de guerrers més o menys acorralats. El (10) potser és el mateix que la «Ràpita de Bairén» que cita Jaume I en la *Cròn.*, cap. 209, donant-hi cita al ex-rei moro Çaén, quan hi està en tractes per fer-li baratar Alacant per un feu a Menorca (*El Arch.* I, 290).

11) A Mallorca: *Sa Ràpita*, te. Campos (XLI, 97.9).

Com és sabut, en castellà la forma normal d'aquest arabisme, allí també molt representat en toponímia (és *ràbida*: *La Ràbida* a Andalusia etc.: cf. *El Arch.* v, 211.26) on s'ha conservat amb la *-b-* de l'original àrab, però canviant-hi en *d* el *ʃ* de l'àrab (que era un fonema «fortis» però sonor). Tanmateix la variant nostra, *ràpita*, també s'hi registra, fins i tot en algun clàssic: «También en mis mezquitas y en mis *rápitas*, / con oraciones para el cielo válidas, / del gran Mahoma moveré el espíritu», fa dir Lope de Vega a un alt senyor sarraí (*El Favor Agradecido*, ed. Acad. v, 498a).

En altres arabismes d'aquesta arrel s'ha mantingut la *-b-* sonora, tant en cast. (*rebato*), com en català (*ravata*, *arravatar*); però en el mot en estudi devia intervenir algun factor modificador, que potser no fou sols la influència de l'adj. cultista *ràpid* (no sé si hem de fer gran cas de la pron. anotada per Casac. o Algerri o de la rima de Lope çassonnant?; perquè potser és cosa de l'estructura *b-t* en esdrúixol, car ens recorda el cas del cast. dial. *súpito* en lloc de *súbito* (si bé cf. *de sopetón*: Ga. de Diego, *RFE* xv, i *Contrib.*, p. 161).

30 Completeu la nota amb uns NLL de la mateixa família, provinents de *ribât* 'caserna fortificada', 'campament' (o potser en el sentit de 'oratori'), d'ací *El Rabat*, pda. de l'Alqueria de la Comtessa (prop Gandia XXXIII, 1.34); i un altre a l'enq. d'Eivissa: *Porta del Rabat* (XXXIX, 119.5); segons Chabàs els moros de Dénia tenien un *rabat* o oratori en el suburbi d'Olimbroi (*El Arch.* I, 290, n. 3). *Rabdells*, pda. d'Oliva (XXXIII, 35.12); també serà d'aquesta arrel, amb sufix «superlatiu islàmic»; o sigui format amb el mateix *Ribaṭ el-lah* 'el R. sublim' (metàt. > *rab(i)d-*) o simplement amb *ràpita*. Ignoro què és un R. citat en *El Arch.* v, 24.

Raqueta, V. Ra-

RARD

1) Riuet del Rosselló, que neix als Aspres, prop d'Oms (Vallespir), i passant entre els pobles de Trullars i Vilamulaca, i vora l'antic *castell de Rard* (en el terme de Bages), i per Nyils, Pollestres i Salelles, desaiuga a l'estany de St. Nazari. Hom solia grafia-lo com *el Reard* o *Riard*, actualment com *el Rard*, d'acord amb la pronúncia popular. JCor., 1959, registra *al riart* a Oms, Bages, Tresserra, St. Cebríà, Salelles, Tesà etc.; grafia oficial fr.: *Réart*.

En els escrits antics són freqüents les referències al riu i al lloc o vilar on es trobava el *castell de Rard*. En un doc. de 902, relacionat amb Trullars, hom esmenta